

§ 131

Sosiaali- ja terveyslautakunnan lausunto kaupunginhallitukselle valtuutettu Tuomas Rantasen lasten ja nuorten psykiatrisia hoitoketjuja koskevasta toivomusponnosta

HEL 2018-012654 T 00 00 03

Lausunto

Sosiaali- ja terveyslautakunta antoi kaupunginhallitukselle seuraavan lausunnon valtuutettu Tuomas Rantasen toivomusponnosta koskien lasten ja nuorten psykiatria hoitoketjuja:

"Pääkaupunkiseudun kaupunkien ja Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiirin (HUS) tarkastuslautakuntien vuonna 2018 tekemän yhteisarvioinnin perusteella lasten ja nuorten pääsy mielenterveyspalveluihin ei ole kaikilta osin sujuvaa.

Kaupunkien lapsille ja nuorille tarjoamien mielenterveyspalvelujen järjestämistavassa on kaupunkien välisiä eroja. Esimerkiksi Espoossa toimii oma lastenpsykiatrinen avohoitoyksikkö kun taas Helsinki nojaa sovitun työnjaon mukaisesti HUSin palveluihin kaupunginvaltuuston vuonna 2007 tekemään päätökseen liittyen. Yhteistä kaupunkien palveluille on, että niihin on ruuhkaa. Erikoissairaanhoidon lähetemäärät ovat kasvaneet voimakkaasti viime vuosina. Sekä lastenpsykiatriassa että nuorisopsykiatriassa yli kolme kuukautta hoitoon pääsyä odottaneiden potilaiden määrä on kasvanut vuonna 2018 ja myös hoitoon pääsyn odotusaika on pidentynyt.

Arvioinnissa todettiin puutteita perustason palveluissa: psykologien ja psykiatrisen sairaanhoitajan palveluita ei ole riittävästi. Lääkäreistä on pulaa. Palvelua järjestäviä tahoja on useita ja tiedonkulku eri tahojen välillä on puutteellista. Erikoissairaanhoidon lähetekäytäntö on raskas ja jatkohoitoon ohjaus ei aina toimi. Lastensuojelun näkemyksen mukaan kaikkein vaikeimmin oireilevia lapsia ja nuoria voidaan joutua sijoittamaan kiireellisesti, koska heille ei ole tarjolla riittävän tiivistä hoitokontaktia.

Pääkaupunkiseudun ja HUSin tarkastustoimet antoivat useita yhteisiä suosituksia lasten ja nuorten mielenterveyspalvelujen saatavuuden parantamiseksi. Kaupungin tilanteesta riippuen tulisi vahvistaa opiskelu- ja huollon psykologipalveluita ja psykiatristen sairaanhoitajien palveluita tai perheneuvolaa ja vastaavaa nuorten yksikköä. Lisäksi suositeltiin vastuuhenkilön nimeämistä palvelujen ja hoidon koordinoimiseksi sekä yhteistyön lisäämistä lääkärin rekrytointiongelman helpottamiseksi, lähetekäytännön sujuvoittamiseksi ja jatkohoitoon ohjaamisessa.

Perhekeskusten moniammatillinen toimintamalli edesauttaa koordinoitusti lasten ja nuorten tarpeen mukaisten ja oikea-aikaisten palvelujen tarjoamista. Tämän toimintamallin perustana ovat erityistyöntekijöiden osaamisen ja resurssien oikea kohdentaminen sekä selkeät hoito- ja palveluprosessit. Näin kyetään tunnistamaan erilaiset kehitys- ja oppimisvaikeudet ja kohdentamaan lapselle ja nuorelle sekä perheelle riittävää tukea varhaisessa vaiheessa.

Kasvatus- ja perheneuvonnan (perheneuvola) tehtävänä olevat vanhemmuuden tukeminen ja perheen vuorovaikutussuhteiden vahvistaminen ovat psykososiaalisen tuen muotoja, jotka tukevat lasten, nuorten ja perheiden mielenterveyttä. Neuropsykologista osaamista ja asiantuntemusta vahvistetaan henkilöstön koulutuksilla perhe- ja sosiaalipalveluissa. Koulutukset alkavat syksyllä 2019.

Koulutuksen ja työelämän ulkopuolella oleville nuorille on tarjottu vuodesta 2002 lähtien terveydenhoitajien tapaamisia ensin yhteispalvelupisteissä, sittemmin Työvoiman palvelukeskuksessa, Ohjaamossa. Kaupunginhallituksen kahden miljoonan euron erillismäärärahan turvin on meneillään kokeilu liikkuvasta mielenterveystiimistä, joka tarjoaa tapaamisia muun muassa Ohjaamon, tiettyjen oppilaitosten, nuorten sosiaalityön ja jälkihuollon asiakkaille.

Lastensuojelun asiakkaiden näkökulmasta on tärkeää, että yhteistyössä HUSin kanssa kyetään etenemään konkreettisiin toimenpiteisiin, erityisesti kotona asuvien nuorten nuorisopsykiatristen palveluiden kehittämisessä ja vahvistamisessa.

13–23-vuotiaille nuorille mielenterveys- ja päihdepalveluita tarjoavan Nuorisoaseman resursointia ja palvelun saavutettavuutta lisätään vuoden 2019 aikana. Lisäksi perustetaan uusi matalan kynnyksen mielenterveys- ja päihdepiste, jonka kautta myös nuoret saavuttavat uuden helpon väylän neuvonnan ja palvelujen piiriin. Nuorisoaseman kehittäminen on osa lasten ja nuorten varhaisen tuen ja mielenterveyspalvelujen palveluketjun monialaista kehittämistä.

Vuonna 2019 Helsingin sosiaali- ja terveystoimen, kasvatus- ja koulutustoimen sekä HUSin kesken konseptoidaan yhteinen palvelu- ja prosessiketju lapsen varhaisen tuen tarpeen sekä nuorten mielenterveysongelmien havainnointiin ja hoitoon. Samalla rakennetaan yli 12-vuotiaiden nuorten päihde- ja mielenterveystyön palvelut ja toimintamallit. Näiden toimenpiteiden toteuttamiseksi on menossa valmistelevien työryhmien nimeäminen. Lasten ja nuorten mielenterveysongelmia tullaan tarkastelemaan organisaatio- ja sektorirajat ylittävänä ilmiönä, ei ainoastaan sairautena.

Lääkäreiden puute on haaste. Sosiaali- ja terveystoimialalla on käynnistynyt Lääkäreiden saatavuuden ja pysyvyyden edistäminen -hanke terveysasemien ja sisätautien poliklinikan palvelussa vuosina 2019–2021. Lasten ja nuorten lääkäripalvelut kuuluvat terveysasemat ja sisätautien poliklinikka -palveluun.

Varhaisen tuen palveluita kehitetään lapsille ja nuorille, joille eivät esimerkiksi koulupsykologin käynnit riitä, vaan jotka tarvitsevat psykoterapiaa tai hoidollista tukea, vertaisryhmää tai ryhmämuotoista toiminnallista tukea.

Opiskeluterveydenhuollossa on seitsemän psykiatrista sairaanhoitajaa tietyissä oppilaitoksissa. Osan viikosta he palvelevat kaikkia opiskelijoita. Lisäksi kaupunginhallituksen erillismäärärahan puitteissa on kokeiluna kevästä 2018 lähtien liikkuva mielenterveystiimi, johon kuuluu psykologi, kaksi psykiatrista sairaanhoitajaa ja sosiaaliohjaaja. Terveystenhoitajat ovat merkittävässä asemassa, kun nuoria ohjataan mielen-terveyspalveluihin. Tarkoituksena on kouluttaa oppilashuollon henkilöstöä KKT (kognitiivinen käyttäytymisterapia) -menetelmään syyskaudella 2019. Lyhytkestoinen menetelmä on osoitettu toimivaksi osaksi matalan kynnyksen palveluja.

Opiskeluhoollon yhteistyö sosiaali- ja terveystoimen ja psykiatrisen erikoissairaanhoidon kanssa on runsasta. Varsinkin Lapsi- ja perhepoliittisen muutosohjelman (Lape) myötä yhteistyö on lisääntynyt ja yhteisiä asiakasprosesseja on kuvattu. Yhteistyörakenteita on edelleen parannettava ja säännöllistettävä.

Terveys- ja hyvinvointivaikutusten arviointi

Oikea-aikaiset, oikein kohdistetut ja organisaatorajat ylittävät toimenpiteet lisäävät lasten ja nuorten psyykkistä hyvinvointia ja terveyttä."

Esittelijä

sosiaali- ja terveystoimialan toimialajohtaja
Juha Jolkkonen

Lisätiedot

Jukka Pellinen, hallintoylilääkäri, puhelin: 310 42305
jukka.pellinen(a)hel.fi

Liitteet

1 Rantanen Tuomas, toivomusponsi, Kvsto 28.11.2018

Muutoksenhaku

Muutoksenhakukielto, valmistelu tai täytäntöönpano

Lausuntoehdotus

Lausunto on ehdotuksen mukainen.

Esittelijän perustelut

Kaupunginkanslia on pyytänyt sosiaali- ja terveyslautakunnalta lausuntoa kaupunginhallitukselle valtuutettu Tuomas Rantasen ym. toivomuspöytäkirjan koskien lasten ja nuorten psykiatrisia hoitoketjuja 20.6.2019 mennessä. Lausunto on pyydetty myös kasvatus- ja koulutuslautakunnalta.

Esittelijä

sosiaali- ja terveystoimialan toimialajohtaja
Juha Jolkkonen

Lisätiedot

Jukka Pellinen, hallintoylilääkäri, puhelin: 310 42305
jukka.pellinen(a)hel.fi

Liitteet

1 Rantanen Tuomas, toivomuspöytäkirja, Kvs-to 28.11.2018

Muutoksenhaku

Muutoksenhakukielto, valmistelu tai täytäntöönpano

Päätöshistoria

Kasvatus- ja koulutuslautakunta 16.04.2019 § 137

HEL 2018-012654 T 00 00 03

Lausunto

Kasvatus- ja koulutuslautakunta antoi seuraavan lausunnon talousarvioaloitteesta HUS:n lasten ja nuorten psykiatrisen hoitoketjun ja kaupungin omien sote-palveluiden ja oppilashuollon yhteistyössä olevien ongelmien ratkaisemiseksi.

Lasten ja nuorten mielenterveyden peruspalveluja ei ole ollut Helsingissä riittävästi. Perheneuvolan palvelut kohdentuvat suurelta osin vanhemmuuden tukemiseen. Opiskeluhuollon palveluissa pääpaino on oppilaiden oppimisen ja hyvinvoinnin tukemisessa. Lasten- ja nuorisopsykiatrisia tehtävistä lähettestä palautuu takaisin suuri osa. Palautuneissa lähetteisissä on muun muassa itsetuhoisia nuoria. Koulun ulkopuolella tarjottavan avun riittämättömyys johtaa siihen, että opiskelu- huollossa ei ole ollut riittävästi resursseja ennaltaehkäisevään työhön.

Opiskeluhuollon yhteistyö sosiaali- ja terveystoimen ja psykiatrisen erikoissairaanhoidon kanssa on kuitenkin runsasta. Varsinkin Lapsi- ja perhepoliittisen muutosohjelman (Lape) myötä yhteistyötä on voitu linjata aiempaa huomattavasti tarkemmin. Myös yhteistyön esteitä on voitu poistaa. Yhteisiä asiakasprosesseja on kuvattu, ja esimerkiksi pois-saoloihin puuttumiseen on haettu yhtenäisiä toimintamalleja. Yhteistyö on aiempaan verrattuna melko toimivaa.

Erikoissairaanhoidon kanssa tehtävä yhteistyö toimii erityisen hyvin HYKS varhain- palvelussa, jossa psykiatrian työntekijät tulevat matalalla kynnyksellä kouluille ratkaisemaan ongelmia yhdessä koulun työntekijöiden kanssa. Tätä toimintaa voisi entisestään laajentaa.

Psykiatriassa on perinteisesti noudatettu jaottelua lasten- ja nuorisopsykiatriaan. Tämä jaottelu on jäykkä ja keinotekoinen. Lapsipsykiatriassa aloitettuja hoitosuhteita tulisi voida jatkaa myös kolmentoista ikävuoden jälkeen, ja vastaavasti nuorisopsykiatria voisi ottaa asiakkaakseen myös alle 13 vuoden ikäisiä nuoria, mikäli ongelmat ovat heidän palvelukonseptiinsa paremmin sopivia.

Sosiaali- ja terveystoimessa on arvioitu, että kaupunkiin tarvittaisiin perustason mielenterveyspalveluja tuottava yksikkö, joka voitaisiin perustaa esimerkiksi perhekeskuksen yhteyteen. Tämä suunnitelma on kannatettava, sillä siten varmistettaisiin lasten ja nuorten oikea-aikainen hoitoon pääsy. HUS psykiatrian palveluihin on jonoa, ja sieltä laitetaan ajoittain oppilaita koululle ”jatkohoitoon”, vaikka koulujen työntekijöillä ei ole tällaisia valmiuksia. Myös nuorisoasemalle on jonoa, vaikka sen toimintaan oltiinkin muita osin tyytyväisiä.

Psykiatrian, sosiaali- ja terveystoimen sekä oppilashuollon yhteistyötä on varsinkin viime vuosina kehitetty, ja alan toimijoilla on kasvava yksimielisyys siitä, miten toimimalla palvelujen laatua voidaan parantaa entisestään. On parannettava ja säännöllistettävä yhteistyörakenteita keskeisten hoitotahojen kanssa, jotta katvealueet saadaan poistettua.

Esittelijä

kasvatuksen ja koulutuksen toimialajohtaja
Liisa Pohjolainen

Lisätiedot

Vesa Nevalainen, oppilashuollon päällikkö, puhelin: 310 86214
vesa.nevalainen(a)hel.fi

Crister Nyberg, opiskelijahuollon päällikkö, puhelin: 310 86659
crister.nyberg(a)hel.fi

Niclas Rönnholm, Ruotsinkielisen perusopetuksen päällikkö, puhelin: 310 86219
niclas.ronnholm(a)hel.fi